

Til Stortingets finanskomité

Kommentarer til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2026

17. oktober 2025

Prop. 1 LS (2025-2026) Skatter og avgifter 2026

Kapitel 1.5, 2.4.2, 13.2, 13.3 og 27. Indeksregulering av avgifter stimulerer til økt grensehandel.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2026 å øke avgiftene på grensehandelsutsatte varer som alkoholholdige drikkevarer og tobakksprodukter med 2,2 prosent. Det foreslås også en avgiftsøkning på drikkevareemballasje med 2,1 prosent. En slik indeksregulering vil øke avgiftsgapet til nabolandene, særlig Sverige, hvor avgiftene på tilsvarende produkter ikke automatisk økes hvert eneste år. I Sverige har de heller ikke avgift på drikkevareemballasje. Økte avgifter vil stimulere til økt grensehandel og svekke konkurranseevnen til norsk mat- og drikkenæring.

I regjeringens politiske plattform fra 2021 har det stått at grensehandelsproblematikken skal gjennomgås og at det skal foreslås tiltak som bidrar til redusert grensehandel. Så langt har dette ikke skjedd. Regjeringen burde i det minste ha holdt avgiftene på grensehandelsutsatte varer uendret frem til den har utredet hvilke tiltak som er mest effektive for å redusere grensehandel, styrke mat- og drikkenæringens konkurransekraft og skape trygge arbeidsplasser, slik det står i den politiske plattformen fra regjeringen. Istedenfor foreslår regjeringen i statsbudsjettet for 2026 nye avgiftsøkninger på grensehandelsutsatte produkter.

Statistisk sentralbyrås (SSB) nye grensehandelsstatistikk fra 2023 og frem til i dag viser at trenden for grensehandel er økende. Dette svekker lønnsomheten hos norske mat- og drikkeprodusenter, og fører til utrygge arbeidsplasser. Alkoholholdige drikkevarer og tobakk utgjør omtrent 25 prosent av samlet grensehandel, mens mat- og dagligvarer utgjør omtrent 40 prosent. Avgiftsbelagte produkter er overrepresentert i grensehandelen sammenliknet med dagligvarehandel i Norge, og fremstår klart som driveren for den generelle veksten de siste årene. Når norske forbrukere reiser til Sverige for å handle billigere alkohol og tobakk handler de også med ordinære dagligvarer.

Ifølge tall fra SSB grensehandlet nordmenn for over 9,3 milliarder kroner i 2023. I 2024 ble det brukt over 11 milliarder kroner, mens det i første halvår av 2025 er grensehandlet for omtrent 5,5 milliarder kroner. Til sammen har nordmenn dermed brukt nesten 26 milliarder kroner på grensehandel de siste 2,5 årene. Det store volumet på grensehandelen og den store andelen ordinære mat- og drikkeprodukter bidrar til å undergrave hensikten med regjeringens landbruks- og matpolitikk som blant annet er å stimulere til økt matproduksjon i Norge.

Når store deler av grensehandelen består av alkoholholdige drikkevarer og tobakksprodukter bidrar dette til å undergrave sentrale målsetninger i folkehelsearbeidet knyttet til alkohol og tobakk. Regjeringen skriver selv i Prop. 1 LS, kapittel 13.2 at tall fra Folkehelseinstituttet indikerer at 40 prosent av det totale tobakksforbruket kommer fra grensehandel, taxfree og smugling. Regjeringen påpeker videre i kapittel 2.4.2, 13.2 og 13.3 at høye avgifter på alkoholholdige drikkevarer og tobakk kan føre til økt grensehandel, tax free-handel, hjemmeproduksjon og smugling. Videre skriver regjeringen at en slik omsetning svekker myndighetenes oversikt over forbruket og innebærer tap av avgiftsinntekter.

Hovedårsaken til at nordmenn grensehandler er prisforskjeller på mat- og drikkevarer mellom Norge og spesielt Sverige, hvor omtrent 90 prosent av all grensehandel skjer. Regjeringen skriver i kapittel 27.1 i proposisjonen at forskjeller i matvarepriser til våre naboland og omfanget av grensehandelen i liten grad kan forklares med forskjeller i merverdiavgift. I kapittel 27.4 skrives det derimot at de norske særavgiftene, som ligger vesentlig over nivået i Sverige, trolig er av større betydning for omfanget av grensehandelen.

En harmonisering av avgiftsnivåene på særavgiftene knyttet til alkohol og tobakk mellom Norge og Sverige vil dermed etter all sannsynlighet være et effektivt virkemiddel for å redusere grensehandelen. Dette vil også kunne bidra til å få salget av slike produkter over på lovlige norske kanaler som blant annet Vinmonopolet og i norske butikker. En reduksjon i grensehandelen av alkoholholdig drikke og tobakksprodukter vil da også bidra til å redusere grensehandel med andre varegrupper.

NHO Mat og Drikke ønsker at regjeringen raskt begynner arbeidet med å utrede og foreslå tiltak som bidrar til redusert grensehandel.